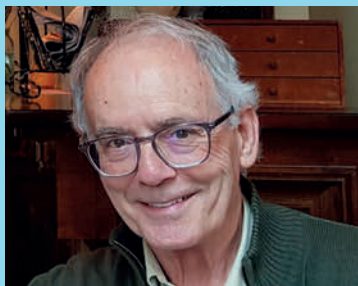

Joan Gaya

L'aigua a Terrassa: motiu i motor

Octaedro Editorial

Joan Gaya

Enginyer industrial. Ha estat funcionari de la Generalitat, professor de la Universitat de Girona, regidor de l'Ajuntament de Girona, assessor de la Federació de Municipis de Catalunya i gerent del Consorci per a la Gestió Integral d'Aigües de Catalunya. Va ser membre del Consell d'Administració de l'Agència Catalana de l'Aigua des de la seva creació fins al 2005. Exerceix com a enginyer consultor en matèria de serveis públics locals i medi ambient. És autor dels llibres *Barcelona i l'Aigua* i *El Ter: dits i fets del transvasament*.

Joan Gaya

L'aigua a Terrassa: motiu i motor

Octaedro

Col·lecció Horitzons

L'aigua a Terrassa: motiu i motor

Primera edició: abril de 2023

© Joan Gaya i Fuertes

© D'aquesta edició:

Editorial Octaedro

Bailèn, 5, pral. – 08010 Barcelona

Tel.: 93 246 40 02

octaedro@octaedro.com

octaedro.cat - octaedro.com

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització del seus titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos al CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

ISBN: 978-84-19506-86-3

Dipòsit legal: B 6802-2023

Correcció: Xavier Torras

Disseny de la coberta: Tomàs Capdevila

Fotografia de la coberta: Dipòsit de Can Boada, 05/08/1966. Autor:

Joan Biarnés i Jornet (Fotos Biarnés). Imatge cedida per l'Arxiu Municipal de Terrassa

Realització i producció: Editorial Octaedro

Impressió: Ulzama

Imprès a la UE – *Printed in EU*

Nota: en els textos reproduïts d'altres fonts, se n'ha tendit a conservar la redacció original, tot i que no sempre s'ajustin a les normes lingüístiques oficials.

Sumari

Presentació	11
1. Els orígens industrials de la ciutat	17
2. La Mina Pública	27
3. El contracte de concessió del 1941	45
4. La revisió del contracte de concessió del 1941	63
5. L'ampliació de l'abastament	85
6. La democràcia	111
7. La reversió dels actius	133
8. Emancipació del poder local i final de la concessió	165
9. Les pressions i les pròrrogues	191
10. Les circumstàncies del canvi de model	217
11. El model de gestió pública de l'aigua	243
12. El futur, en procés de definició	271
13. Terrassa, en el punt de mira del sector	281
14. Experiències singulars	287
Agraïments	305
Abreviacions	307
Bibliografia i documentació	309
Índex	317

Presentació

Fins a temps relativament recents, Terrassa ha estat un ecosistema socioeconòmic diferenciat en el conjunt català. Diversos autors locals han explicat la forma com els mecanismes de poder i de percepció social s'han mogut en el marc del que s'ha anomenat *terrassenquisme*.

Les seves cròniques expliquen que, històricament, l'aigua de Terrassa ha estat, com tantes coses a la ciutat, cosa dels industrials. Gràcies a ella i a ells, Terrassa ha fet la seva revolució industrial i s'ha desenvolupat durant els darrers dos segles. El paper de les institucions locals amb relació a l'aigua ha estat, fins fa ben poc, instrumental: com a interlocutor amb el poder reial quan es tractava d'obtenir els drets de propietat i explotació de la Mina Pública o, més endavant, com a portaveus i legitimadors de les aspiracions dels poders fàctics locals en cada moment.

En aquest context, l'autor és conscient de la seva condició de foraster i del privilegi d'haver assistit a un canvi d'època. L'atreviment d'escriure el llibre ha estat el resultat d'haver-se sentit esplèndidament acollit per l'Ajuntament des del primer moment, i pels diversos interlocutors socials i polítics amb els quals ha pogut treballar al llarg de set anys. La història de Terrassa és singular i la immersió de l'autor per comprendre-la ha estat intensa. De forma complementària, l'autor ha fet ús d'aspectes ja investigats relatius al fet que Terrassa i el seu concessionari van par-

ticipar en moviments de gran abast en el món de l'aigua –com és la creació del Consorci d'Abastament d'Aigua del Riu Llobregat (CAARLL)– o en moviments accionaris que van conduir al progressiu desplaçament de la capacitat de decisió de la Societat més enllà del seu accionariat tradicional de Terrassa.

No és aquest el lloc per fer una anàlisi històrica del desenvolupament urbà, social i econòmic de Terrassa. El que es pretén és, limitat i referit tan sols a l'aigua, seguir el rastre de les percepcions i actuacions que la ciutat ha anat desenvolupant en el decurs dels darrers dos segles i fer notar algunes singularitats.

En primer lloc, la desorientació que ha introduït el nom que ha pres l'empresa privada que ha administrat el servei: Mina Pública de Terrassa. Aquesta confusió i la passivitat històrica de l'Ajuntament han fet possible que molts ciutadans, terrassencs o no, tinguessin la percepció que el que era un negoci privat històric –el més antic de Catalunya en el sector– potser era una empresa pública de l'Ajuntament, atès que el servei d'abastament d'aigua és –i així és percebut– un servei públic municipal.

En segon lloc, el procés de reversió del servei a l'Ajuntament, un cop l'any 2016 es va acabar la concessió del servei públic, ha palesat la manca de sensibilitat de l'empresa en relació amb el servei públic, ateses les dificultats que ha posat a l'hora de lliurar a l'Ajuntament la informació que havia de permetre la continuïtat futura en la gestió del servei. La companyia ha litigat fins a les màximes instàncies judicials abans que quedés clar que les instal·lacions que administrava pertanyien a Terrassa, ja que els ciutadans les havien pagat religiosament a través de la tarifa de l'aigua. Això ha posat més en evidència el contrast entre el nom –Mina Pública– i el captament, que aparentment no diferenciava entre una fàbrica tèxtil –aquesta sí, propietat privada– i un servei públic regulat.

En tercer lloc, el relat de la història de l'aigua a Terrassa també ha estat privat. Els responsables de l'empresa han

escrit, o han encarregat, descripcions de la història de l'aigua a Terrassa i aquesta ha estat, de moment, l'única font documental de què es disposa.

La documentació consultada per elaborar aquest llibre esmenta aquestes publicacions, i la informació que contenen forma part de la que s'ha utilitzat en la seva redacció. No obstant, i atesos els antecedents, era òbvia la necessitat de disposar d'informació complementària, de forma que el conjunt d'informacions pogués presentar una visió des d'un altre punt de vista, no només per establir la possibilitat de contrast en la valoració dels fets històrics, sinó pel simple fet que Terrassa ha evolucionat en la seva estructura social i econòmica i en la percepció de si mateixa. Aquella Terrassa industrial centrada en la llana i els vapors avui és història i la majoria dels seus prohoms fa temps que van marxar de la ciutat.¹ A més, els estudis històrics generals de la ciutat tracten la qüestió de l'aigua com una circumstància important, però en la qual no aprofundeixen.

En el període anterior a la Guerra Civil, la informació sobre l'aigua s'ha pogut complementar i contextualitzar amb informacions d'altres fonts que parlen de la societat i l'economia de la ciutat. El recull d'aquest període està intensament recolzat en els estudis d'història local consultats.

Arran de la concessió del 1941, la documentació sobre el servei d'aigua és més abundant, atès el paper formal de l'Ajuntament com a titular del servei, i posteriorment com a accionista de la Societat. Els fets ocorreguts en els darrers anys han mostrat que l'Ajuntament ha anat prenent decisions independents i progressivament diferenciades de les posicions del concessionari del servei.

L'evolució de la sensibilitat política local s'ha expressat amb l'aparició de noves opcions polítiques i canvis en la proporció de la composició municipal, però sempre des de la fidelitat majoritària de l'electorat terrassenc a les opcions

1. *Qui ha manat a Terrassa i altres reflexions*. Xavier Marcet. Editorial Ègara, 1991.

d'esquerra. El moviment social creat el 2013 i agrupat entorn de la Taula de l'Aigua de Terrassa no ha fet altra cosa que impulsar l'Ajuntament en aquesta direcció amb iniciatives concretes en relació amb l'aigua.

Els fets, que han desembocat en la creació de l'empresa pública Taigua, que gestiona el servei d'ençà del desembre del 2018, i de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa com a element del model de gestió pública del servei, evidencien la necessitat d'un relat plural i actualitzat que no es limiti a la revisió del passat, sinó que analitzi les circumstàncies que van concórrer en el canvi de model i els primers passos del nou servei públic, el seu plantejament estratègic, i els escenaris, incerteses i riscos que s'albiren per al futur.

Aquests elements demanaven una visió específica, i el propòsit d'aquest llibre és contribuir-hi. Per elaborar-lo, s'ha fet servir la nombrosa documentació disponible a l'Arxiu Municipal de Terrassa i a l'Arxiu Comarcal del Vallès Occidental, l'hemeroteca local i general, i el testimoni directe de moltes de les persones que en els últims anys han intervingut de diverses maneres en els fets que han configurat la nova etapa del servei.

El que aquí es presenta és la visió de la ciutat que s'ha format l'autor, i més concretament, sobre els canvis esdevinguts en el servei d'abastament d'aigua. El punt de partida és la convicció que la distància raonable en el temps i l'espai ajuden a entendre la relació entre Terrassa i l'aigua i que aquesta comprensió pot ajudar a encarar el futur d'aquesta relació pels camins més adients.

A Terrassa l'aigua ha estat motiu que ha condicionat la conducta dels actors urbans fins al resultat actual; i motor, és a dir, generador de la força econòmica que ha mogut la ciutat fins a èpoques ben recents. La decisió municipal que la gestió futura del servei seria pública s'ha mantingut amb majories sòlides, malgrat les crisis i les conteses electorals per les quals ha passat l'Ajuntament.

Algunes de les dinàmiques de fons que s'han observat expliquen èxits i fracassos dels actors, alhora que projecten

interrogants sobre el futur. L'experiència, l'aprenentatge i l'experimentació prudent són les bases per a la construcció d'un millor servei que asseguri la primacia de l'interès públic i superi la comoditat de les rutines. L'autor hi vol contribuir des d'aquesta convicció.

El llibre és tan sols un recull documentat i ordenat de fets que vol ser testimoni del potent moviment urbà creat entorn de l'aigua, alhora que de les febleses i les forteses dels actors apreciades en tot el procés. Els esdeveniments que s'hi transcriuen apareixen, en general, en sèrie cronològica i, en molts casos, amb aportacions de context o comentaris de l'autor que poden ajudar al seguiment del relat.

El resultat és de l'exclusiva responsabilitat de l'autor, el qual, d'aquesta manera, espera haver contribuït no tan sols a la comprensió de les dinàmiques que han tingut lloc a Terrassa, sinó també al fet que el futur de la gestió pública, a Terrassa i arreu, aprengui de la història, identifiqui les seves debilitats i s'enforteixi en la seva projecció futura.

* * *

L'experiència viscuda a Terrassa durant la transició al nou model va ser –i probablement encara és– intensa i col·lectiva. Per aquesta raó, l'autor ha cregut oportú convidar-hi altres veus especialment significatives per si volien compartir amb els lectors la seva experiència i la forma en què van viure aquest procés. El meu agraïment als dos alcaldes que Terrassa ha tingut en aquest període –Jordi Ballart, Alfredo Vega i, de nou, Jordi Ballart– i a l'Observatori de l'Aigua de Terrassa, que forma part del model de gestió i canalitza la participació ciutadana en el govern del servei.

1. Els orígens industrials de la ciutat

L'activitat econòmica i el creixement demogràfic van emergir a la vila de Terrassa a principis del segle XIX, en què va encetar un període d'expansió industrial entre el torrent de Vallparadís i la riera del Palau. El creixement es va consolidar quan l'any 1845 Terrassa es va comunicar per carretera amb Barcelona i l'any 1856 hi va arribar el tren.

Catalunya havia crescut mirant al mar i quasi totes les ciutats del Principat o bé estaven a la costa o en la depressió prelitoral: Barcelona, Vilafranca del Penedès, Valls, Tarragona, Reus, Tortosa. Fins i tot una ciutat com Girona, relativament terra endins, depenia del mar –del port de Sant Feliu de Guíxols– per a la majoria dels seus subministraments. Es conserven mapes de Catalunya del segle XVII que mostren el desenvolupament econòmic i demogràfic orientat al mar. En aquests mapes no hi apareixen Terrassa ni Sabadell, ni tampoc camins que hi duguin.²

Terrassa es va beneficiar del trasllat de la producció tèxtil de Barcelona al camp per esquivar el control que exercien els gremis de la ciutat. Això va enfortir el gremi

2. Mapa de Joan Trigall, reproduït per John H. Elliot a *La revolta catalana 1598-1640*. Publicacions de la Universitat de València. 2a edició en català, 2006.

de paraires,³ que van aconseguir subordinar la resta dels oficis.⁴

Fins a la meitat del set-cents, els artesans seguien organitzats en gremis i confraries, però de mica en mica, els paraires més rics, que havien estat afavorits per la nova dinastia, aniran arraconant els teixidors complicant-los, cada cop més, l'accés als gremis. Finalment, els fabricants, que era com s'anomenaven els paraires més rics, passaran a ser els únics que formin part del gremi d'ofici de paraires de la vila de Terrassa. Aquestes i altres restriccions gremials responen al fet que, de mica en mica, la producció llanera es va concentrant en poques mans i es converteix en un monopoli d'uns quants fabricants. Al 1764, dels 14 fabricants que hi ha a Terrassa, 6 controlen el 85% dels telers i de la producció. Entre aquests prohoms, la majoria amb un origen terrassenc recent que no remet més enllà d'un segle, hi trobem Miquel Sagrera, Ignasi i Josep Galí, Francesc Busquets, Ignasi Vinyals i Josep Font. Aquesta nova classe empresarial moderna encapçalarà el procés d'industrialització de la ciutat i superarà la precarietat comercial a partir de la creació d'unes xarxes d'intercanvi pròpies per la nova gamma de producció llanera.⁵

El 1717 Terrassa tenia 1.835 habitants i el 1802, 3.672. Segons un cens industrial de setembre del mateix any, *había en la villa ocho fábricas de paños y operarios 470, als quals s'havien de sumar els que se dedican a hilar lanas como unos 1.445 mujeres y niños y niñas*. El càlcul incloïa

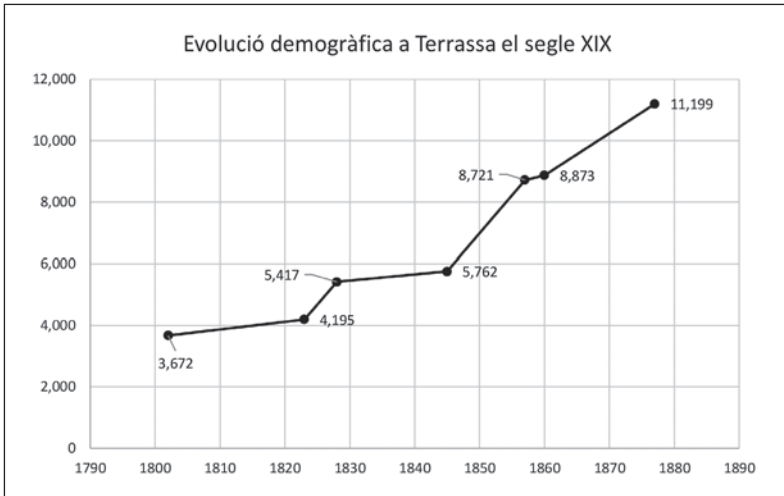
3. Per al lector jove: el paraire era el qui treballava la llana en les operacions prèvies al teixit: rentat, estirat, cardat. La història industrial de Terrassa comença amb ells.

4. «La universitat de la vila i terme (s. xvi-1640)». Ismael Almazan. *Una història de Terrassa*. Ajuntament de Terrassa, 2018.

5. «La llarga fi de l'antic règim (1714-1808)». Anna Vila Gestí. *Una història de Terrassa*. Ajuntament de Terrassa, 2018.

treball temporer i a domicili, que es va perllongar fins ben entrat el segle xx. Les operacions que es van industrialitzar primer van ser la preparació de la llana i els acabats; més endavant es va continuar amb els filats. El tissatge va ser majoritàriament domèstic fins a les darreries del segle XIX.⁶ Probablement d'aquí ve la dita «soroll de telers, soroll de diners».

L'evolució demogràfica de la vila de Terrassa mostra el creixement durant el segle XIX:

Les principals viles catalanes durant aquest segle van experimentar un creixement important:⁷

6. «Industrialització i liberalisme (1800-1877)». Marcel Taló Martí. *Una història de Terrassa*. Ajuntament de Terrassa, 2018.

7. *Els diaris de Foment. Premsa industrial al segle XIX*. Xavier Martí i Illa, 2019. Editorial Base.

Població de ciutats catalanes 1787-1860		
Any	1787	1860
Reus	14.454	27.257
Lleida	10.714	19.557
Vic	9.193	13.036
Tarragona	8.899	18.811
Girona	8.014	14.341
Vilanova i Geltrú	6.161	12.225
Tortosa	5.343	24.702
Sabadell	2.236	14.212

En definitiva, sembla clar que l'eclosió industrial i demogràfica de Terrassa es va produir al llarg del segle XIX, en què va arribar als 11.000 habitants el 1880 i als 16.000 el 1900.

L'empenta de l'empresariat va permetre un desenvolupament que les males comunicacions feien poc probable. La progressiva mecanització de la indústria tèxtil va augmentar la dependència de l'energia hidràulica i del vapor i va accelerar la necessitat de naus industrials en què concentrar la mà d'obra. Això va accentuar la necessitat de més aigua i de millors comunicacions per rebre llana i carbó.

El tren, com s'ha dit, va arribar a Terrassa l'any 1856. Joaquim Verdaguer ho explica així:⁸

A meitat del segle XIX la vila de Terrassa començava a trobar el camí cap a la industrialització mecanitzada, amb la instauració del vapor dins les fàbriques. Però tota aquesta revolució industrial xocà amb la lentitud del transport. El tràfic entre Terrassa i Barcelona, principalment el port, era lent, amb caravanes d'unes dotzenes de carros i car-

8. <http://joaquinverdaguer.blogspot.com/2012/06/el-tren-del-nord-1-larribada-del-tren.html>

retes transportant mercaderies amb les preuades teles terrassenques i, de retorn, el tragar del carbó anglès per a la indústria del vapor. També calia afegir en aquest parsimoniós anar i venir per les pedregoses carreteres el transport públic amb diligències dels benestants, i en tartana o carros de camperols, els més humils. L'avenç industrial estava en contradicció amb la lentitud del transport.

Però la solució arribà amb un dels últims invents de l'home: el ferrocarril, el vapor sobre rodes. El tren va arribar a Terrassa l'any 1856.

El dia 16 de març de 1856, un diumenge de Rams, a les 9 del matí es concentraven a l'estació del Nord de Barcelona les autoritats i convidats, encapçalats pel capità general de Catalunya, Juan Zapatero, el governador civil, Ignacio de Llácer, i el caporal segon de capitania, Joaquim Bassols, per tal d'assistir a la inauguració del tram de via de ferro de Sabadell a Terrassa. El comboi ferroviari estava integrat per dos cotxes amb carcassa tancada sobre dos eixos i amb enganxaments que, a cada arrancada del tren, provocaven la consegüent sotragada. La locomotora portava el nom de Zaragoza.⁹

A Terrassa era festa gran i els terrassencs omplien a vessar l'estació i l'entorn proper a la via, i en arribar el comboi expressaren el seu entusiasme amb visques, aplaudiments i música. A les andanes l'alcalde Miquel Vinyals i el consistori en ple i altres autoritats de la vila feien els honors de rebuda, mentre la banda municipal amenitzava l'acte.

El fum, el vapor i el soroll varen ser les noves sensacions que van experimentar els bocabadats vallesans al pas del tren. Els primers dies funcionaren quatre trens diaris, dos al matí i dos a la tarda i el preu del bitllet en primera classe era de 12 cèntims, en segona de 9'5 i en

9. La connexió amb Saragossa era una vella aspiració de l'empresariat llaner que es va veure materialitzada el 1862. El tren va facilitar l'arribada de llana castellana i carbó britànic, així com l'exportació de teixits.

tercera de 7 cèntims. Normalment els trens ordinaris només portaven segona i tercera i el trajecte fins a Barcelona durava prop dels tres quarts d'hora, per tal com una diligència invertia prop de les cinc hores.

D'una forma més resumida, l'Ajuntament ho explica així:¹⁰

Les comunicacions van millorar considerablement, amb la construcció de la carretera de Barcelona, l'any 1845 i l'arribada del ferrocarril a l'estació del Nord, des de la capital catalana, l'any 1856. El 1860 es va inaugurar el tram de ferrocarril Terrassa-Manresa.

L'aïllament de Terrassa no era tan sols físic. També hi contribuï la diversitat d'interessos entre els industrials cotoners, majoritaris a Barcelona i Sabadell, que, liderats per Joan Güell, promovien el proteccionisme econòmic d'Espanya, i els terrassencs, sobretot llaners i amb uns interessos aranzelaris específics.

En efecte, i com a mostra, es pot esmentar que el 26 de març del 1847 la Comisión de Fábricas de Hilados, Tejidos y Estampados de Algodón de Cataluña es va transformar en la Junta de Fábricas de Cataluña, a fi que s'hi poguessin afiliar altres sectors, com ara el cànem, el lli, les llanes, les sedes, productes químics, fosa o construcció.¹¹ Tanmateix, la Junta de Fábricas es va seguir centrant en els problemes del cotó i això va redundar en el desinterès dels industrials llaners.¹²

10. <https://www.terrassa.cat/historia-ciutat>. No obstant això, no va ser fins al 1852 que la construcció de la carretera de Montcada a Barcelona va millorar aquesta comunicació. *Ibíd.* X. Marcet.

11. *Els diaris de Foment. Premsa industrial al segle XIX*. X. Martí i Illa. Editorial Base, 2019.

12. L'any 1857 Joan Güell va promoure el diari *La Indústria* com a òrgan de defensa dels interessos del sector. L'any següent, els industrials llaners de Terrassa no havien satisfet l'import de les seves subscripcions. *Ibíd.* X. Martí i Illa.

De fet, el 24 d'octubre del 1873 es va constituir l'Institut Industrial de Terrassa, per fusió del Gremi de Fabricants i de l'Associació per a la Compra i Venda de Deixalles de Llana. Els seus membres –uns 70 empresaris– es proposaven *el progrés, foment i defensa de la indústria llanera, de les demás indústries d'aquesta població i del treball i la població, en general*. La indústria llanera era la clau i això quedava clar.¹³

Les circumstàncies específiques de Terrassa van donar lloc a un empresariat amb consciència dels seus interessos, que desenvolupà mecanismes específics per defensar-los. La història dels seus èxits i fracassos, previsions i inèrcies, la seva relació amb els poders locals i generals ha explicat, fins a èpoques ben recents, les singularitats de la ciutat.

1.1. L'aigua a Terrassa

Terrassa ha estat una ciutat de torrenteres, de rierotes, que no ha tingut mai l'aigua fàcil. La història de la ciutat s'explica paral·lela a la brega subterrània o a l'enginy i l'encert per tenir l'aigua a punt.¹⁴

Certament, Terrassa es troba allunyada de recursos continus d'aigua i, així i tot, ha estat capaç de superar aquest i altres desavantatges i arribar a ser una ciutat industrial potent. L'activitat agrària i els paraires feien ús dels escassos recursos disponibles a l'entorn, sempre en disputa entre els drets privats i els atorgaments públics.

A finals del segle XVIII sovintejava la informació sobre concessions vinculades a l'activitat llanera i la construcció de mines i van començar a aparèixer noms relacionats amb l'aigua de la Terrassa moderna.

13. Caixa de Terrassa (1877-1994). <https://www.enciclopedia.cat/caixes-i-bancs-de-catalunya>

14. X. Marcet. «Pròleg» a *Notícies sobre l'abastament d'aigua a Terrassa*. J. B. Galí, 1992.

La guerra napoleònica va suposar una catàstrofe de la qual va costar molt recuperar-se. La postguerra va anar de bracet de noves desgràcies, com ara l'epidèmia de còlera, que va delmar la població catalana. Això va motivar que a Terrassa, com a altres poblacions, l'Ajuntament es preocupés de vigilar la puresa de les aigües de fonts i safarejos públics.

El 1828 l'Ajuntament reconeixia que *falta a la industriosa villa el medio más útil y necesario para su economía cual es el de las aguas para dar curso a las máquinas, teniendo que valerse de la fuerza de la sangre¹⁵ o bien sacar las máquinas de la villa y llevarlas a otras poblaciones.*¹⁶

La creixent activitat industrial va posar en evidència la manca de recursos d'aigua suficients a la ciutat, fet que va motivar, en un primer moment, el trasllat d'alguns molins drapers al Llobregat i al Ripoll. Més endavant es va fer un projecte per portar aigua del Llobregat amb un canal que la prendria a Sant Vicenç de Castellet. La falta de capitals va induir l'acord municipal de construir una mina prou abundant que permetés fer salts que moguessin les màquines. Amb aquest fi, el 1828 l'Ajuntament va sol·licitar al Reial Patrimoni l'autorització corresponent.

El 1835 es va adjudicar la construcció de la mina. No obstant, la primera guerra carlina i l'oposició de propietaris de Sant Pere van retardar-ne l'obra. El dret de propietat li fou concedit a l'Ajuntament el 1839. Finalment, la mina es va construir el 1841 amb el propòsit que part de l'aigua captada es destinaria a moure els molins de diverses fàbriques situades entre el que havia de ser el local de l'empresa

15. El terme es referia a cavalls, però també a bous o persones.

16. «Industrialització i liberalisme (1800-1877)». Marcel Taló Martí. *Una història de Terrassa*. Ajuntament de Terrassa, 2018.

L'Arxiu històric Comarcal de Terrassa ho recull com una sol·licitud de 9 d'abril del 1828 de l'Ajuntament al rei Ferran VII per a la recerca d'aigües subterrànies.

Mina Pública d'Aigües de Terrassa, una empresa al servei de la comunitat, ho recull a la pàgina 39 com una petició dels empresaris.

i la carretera de Montcada, i una part seria per a l'abastament de la ciutat.

En paral·lel, es va redactar i aprovar el *Reglamento de la Sociedad Mina Pública de Aguas de la Villa de Terrasa*. Aquest reglament especificava que la direcció de l'obra i totes les diligències –ja fossin judicials o governatives– serien a càrrec de l'Ajuntament, per bé que finançades per la Societat; i que, un cop acabada l'obra, i atès que seria propietat seva, la Societat la podria administrar amb absoluta llibertat i independència, tot i que aportaria a la Vila una quantitat d'aigua que s'estipularia a l'escriptura del contracte.

El gener del 1842 l'Ajuntament va adreçar una memòria a la Diputació de Barcelona que, en el seu preàmbul, entre altres coses deia:

Por su topografía Terrassa está destinada a sostenerse por la industria o quedar, sin ella, reducida a su ruina i despoblación [...]. Durante siglos el genio de sus moradores ha superado las dificultades de la naturaleza, i ha conseguido, no sin alguna gloria, hacerse un nombre entre los pueblos que honran la industria española [...]. Mientras que la fabricación no ha necesitado más que brazos ha podido sostener la concurrencia con los demás pueblos industriales sin mengua de su prosperidad ni de su crédito. Pero introducida con los modernos adelantos la necesidad del empleo de maquinaria, se han hecho cada día más penosos sus esfuerzos para mantener su industria.¹⁷

17. «Notícies sobre l'abastament d'aigua a Terrassa: dels orígens fins al 1842». Joan B. Galí i Barba. *Aigües de Terrassa*, 1992. Llibre publicat en ocasió del 150è aniversari de la constitució de Mina Pública de Terrassa, SA. L'autor explica els detalls històrics d'aquesta brega entre l'aigua pública i privada i els drets associats en cada moment. El cognom Galí apareix per primera vegada a finals del segle XVIII.

Índex

Presentació	11
1. Els orígens industrials de la ciutat	17
1.1. L'aigua a Terrassa	23
2. La Mina Pública	27
2.1. Alfonso Sala i el salisme	38
2.2. Josep Badrinas	42
3. El contracte de concessió del 1941	45
3.1. El Llobregat	45
4. La revisió del contracte de concessió del 1941.	63
4.1. El contracte del 1955	65
4.2. L'aiguat del 1962.	71
5. L'ampliació de l'abastament.	85
5.1. Les ampliacions de capital.	87
5.2. La crisi dels anys setanta	90
5.3. L'entrada d'Agbar al capital social	94
5.4. El Consorci d'Abastament d'Aigua del Riu Llobregat	100
5.5. La substitució d'aforaments per comptadors	108

6. La democràcia	111
6.1. Manuel Royes	113
6.2. La regularització fiscal del 1979	114
6.3. La política tarifària	115
6.4. El reglament del servei del 1994	122
6.5. La participació accionarial de l'Ajuntament	125
6.6. L'ampliació del servei i l'extensió fora de Terrassa	128
6.7. El Codi Ètic	129
7. La reversió dels actius	133
7.1. El Fons de Reversió	133
7.2. Revermina	136
7.3. Diversificació empresarial	139
7.4. El conveni del 2001	145
7.5. El pla estratègic del 2007	149
7.6. La crisi econòmica del 2008 i el poder terrassenc	152
7.7. L'Addenda al conveni del 2001	157
8. Emancipació del poder local i final de la concessió	165
8.1. Els nous actors	169
8.2. La fi del contracte del 1941	174
8.3. El comissionat de l'aigua	182
9. Les pressions i les pròrrogues	191
9.1. Evolució de la percepció municipal	191
9.2. Les crisis del 2017	205
10. Les circumstàncies del canvi de model	217
10.1. La maduració de la crisi	217
10.2. Els pactes del 2018	223
10.3. Actituds dels actors i cultura corporativa	233
10.4. Els recursos	236
10.5. El conveni amb l'ACA	240
11. El model de gestió pública de l'aigua	243
11.1. El govern del servei	247
11.2. El Pla estratègic del servei	253

11.3. Les inversions.	259
11.4. El contracte programa	262
11.5. La gestió del servei.	265
11.6. L'Observatori de l'Aigua de Terrassa	268
12. El futur, en procés de definició.	271
12.1. L'abastament en alta	271
12.2. L'entorn territorial i competencial del servei.	275
12.3. La liquidació de la concessió	276
13. Terrassa, en el punt de mira del sector.	281
14. Experiències singulars.	287
14.1. Jordi Ballart, alcalde de Terrassa	287
14.2. Alfredo Vega, exalcalde de Terrassa.	290
14.3. Observatori de l'Aigua de Terrassa.	296
Agraïments.	305
Abreviacions	307
Bibliografia i documentació	309

Si voleu més informació o
adquirir el llibre adreceu-vos a:

octaedro.com - octaedro.cat

Fotografia de la coberta:
Dipòsit de Can Boada, 05/08/1966.
Autor: Joan Biarnés i Jornet (Fotos Biarnés).
Imatge cedida per l'Arxiu Municipal de
Terrassa.

Des del punt de vista històric, l'aigua de Terrassa ha estat, com tantes coses a la ciutat, cosa dels industrials. Gràcies a ella i a ells, Terrassa ha fet la seva revolució industrial i s'ha desenvolupat durant els darrers dos segles. També han estat ells els qui han difós la seva visió de la relació entre la ciutat i l'aigua, en la qual, fins fa ben poc, el paper de les institucions locals respecte d'aquest recurs ha estat subsidiari.

Aquest llibre segueix el rastre de les percepcions i les actuacions que la ciutat ha generat al voltant de l'aigua en els darrers dos-cents anys i, més enllà de la revisió de la mirada històrica, analitza les circumstàncies del final de la concessió municipal a l'empresa Mina Pública de Terrassa SA, la cultura relacional desenvolupada amb l'Ajuntament en els 175 anys transcorreguts d'ençà de la creació de l'empresa, les dinàmiques socials i polítiques que hi han incidit, i les dificultats que s'han hagut de superar per encetar una nova etapa en la gestió del servei públic, accentuades pels litigis plantejats contra el consistori per part de l'empresa i el seu entorn d'interessos econòmics. Aquests entrebancs no van impedir un acord de mínims per iniciar l'operació del servei a través de Taigua, l'empresa pública creada per l'Ajuntament amb el suport d'una majoria política impensable al principi del procediment i amb un model participatiu singular del qual el temps ha palesat la solidesa.

Finalment, s'aborden els reptes del servei per al futur, les expectatives i els riscos associats a la gestió de l'aigua, un servei exigent caracteritzat per una alta especialització i que requereix un tractament financer específic per poder fer front a les inversions necessàries per garantir-ne el funcionament.

